

“INTERNET MADANIYATI VA YOSHLAR MA’NAVIYATI MUAMMOLARI”**Shavkatov Asilbek Xurshid o’g’li**

Nizomiy nomidagi O’zbekiston Milliy Pedagogika Universiteti, Tarix fakulteti
“Milliy go’ya, ma’naviyat asoslari va huquq ta’limi” yo’nalishi 201-guruh talabasi
<https://doi.org/10.5281/zenodo.20522068>

Annotatsiya: Ushbu maqolada internet madaniyatining zamonaviy jamiyat hayotidagi o’rni, uning yoshlar ma’naviyatiga ko’rsatayotgan ijobiy va salbiy ta’sirlari tahlil qilinadi. Shuningdek, internetdan oqilona foydalanish, media savodxonlikni rivojlantirish, yoshlarni virtual tahdidlardan himoya qilish hamda ma’naviy barkamol avlodni tarbiyalash masalalari ilmiy-pedagogik nuqtai nazardan yoritiladi.

Kalit so’zlar: internet madaniyati, yoshlar ma’naviyati, media savodxonlik, axborot xavfsizligi, globallashuv, virtual makon, ma’naviy tarbiya, internet tahdidlari, ijtimoiy tarmoqlar, pedagogika.

XXI asr axborot texnologiyalari asri sifatida insoniyat tarixida alohida o’rin egallaydi. Internetning keng tarqalishi dunyo xalqlari o’rtasidagi masofalarni qisqartirdi, axborot almashish imkoniyatlarini kengaytirdi va ilm-fan rivojiga yangi sur’at bag’ishladi. Bugungi kunda internet kundalik hayotning ajralmas qismiga aylangan bo’lib, ta’lim, ilm-fan, iqtisodiyot va madaniyat rivojida muhim vosita vazifasini bajarmoqda. Ayniqsa, yoshlar hayotini internet va ijtimoiy tarmoqlarsiz tasavvur qilish qiyin. Biroq ushbu jarayon bilan bir qatorda internet madaniyati va yoshlar ma’naviyatiga oid qator muammolar ham yuzaga kelmoqda.

Internet madaniyati deganda insonning virtual makondagi xulq-atvori, axborotdan foydalanish madaniyati, muloqot etikasi va raqamli mas’uliyati tushuniladi. Internetdan to’g’ri foydalanish insonning bilim olishiga, dunyoqarashini kengaytirishiga va kasbiy rivojlanishiga xizmat qiladi. Ammo undan noto’g’ri foydalanish ma’naviy qadriyatlarning zaiflashishi, vaqtning samarasiz sarflanishi va turli zararli axborotlarning ta’siriga tushib qolishga olib kelishi mumkin.

Bugungi kunda yoshlar internetning eng faol foydalanuvchilari hisoblanadi. Statistik ma’lumotlarga ko’ra, yoshlarning aksariyati kun davomida bir necha soat vaqtini ijtimoiy tarmoqlarda o’tkazadi. Bu esa ularning dunyoqarashi, fikrlashi va hayot tarziga sezilarli ta’sir ko’rsatmoqda. Internet orqali yoshlar foydali bilimlar, ilmiy yangiliklar va ta’lim resurslariga ega bo’lish imkoniyatini qo’lga kiritayotgan bo’lsalar-da, ayrim hollarda zararli kontentlar va ma’naviy tahdidlar ta’siriga ham uchramoqdalar.

Ma'naviy tahdidlarning eng xavflilaridan biri ommaviy madaniyatning nazoratsiz tarqalishidir. Ayrim internet platformalarida axloqsizlik, zo'ravonlik, yengil hayot tarzi va insoniy qadriyatlarga zid bo'lgan g'oyalar targ'ib qilinmoqda. Bunday materiallar yoshlarning ongiga asta-sekin singib, ularning hayotiy qarashlariga salbiy ta'sir ko'rsatishi mumkin. Ayniqsa, hali dunyoqarashi to'liq shakllanmagan yoshlar bunday axborotlarni tanqidiy tahlil qila olmasliklari sababli zararli ta'sirlarga tez berilishlari mumkin.

Internet orqali tarqalayotgan yolg'on axborotlar va manipulyativ ma'lumotlar ham yoshlar ma'naviyatiga salbiy ta'sir qiluvchi omillardan biridir. Bugungi axborot oqimi sharoitida har qanday ma'lumotning to'g'riligini tekshirmasdan qabul qilish xavfli oqibatlariga olib kelishi mumkin. Shu sababli yoshlarda tanqidiy fikrlash va media savodxonlik ko'nikmalarini shakllantirish muhim vazifaga aylanmoqda.

Internetning yana bir salbiy jihatlaridan biri virtual qaramlik muammosidir. Ayrim yoshlar ijtimoiy tarmoqlar, onlayn o'yinlar yoki turli virtual platformalarga haddan tashqari bog'lanib qolmoqda. Bu holat ularning o'qish samaradorligiga, jismoniy salomatligiga va ruhiy holatiga salbiy ta'sir ko'rsatishi mumkin. Psixologlarning ta'kidlashicha, internet qaramligi insonning ijtimoiy faolligini pasaytiradi va real hayotdagi munosabatlarga salbiy ta'sir ko'rsatadi.

Yoshlar ma'naviyatining shakllanishida oila muhim o'rin tutadi. Ota-onalar farzandlarining internetdan foydalanish jarayoniga befarq bo'lmasliklari, ularni foydali va xavfsiz internet resurslariga yo'naltirishlari zarur. Farzand bilan doimiy muloqot qilish, uning qiziqishlari va virtual faoliyatidan xabardor bo'lish ma'naviy tarbiya samaradorligini oshiradi. Oila internetni taqiqlash emas, undan madaniyatli foydalanishni o'rgatishi kerak.

Ta'lim muassasalari ham internet madaniyatini shakllantirishda muhim vazifani bajaradi. Zamonaviy pedagogika yoshlarni axborotni tanlash, tahlil qilish va undan samarali foydalanishga o'rgatishi lozim. Maktab va oliy ta'lim muassasalarida media savodxonlik, axborot xavfsizligi va raqamli madaniyat bo'yicha mashg'ulotlarni kengaytirish bugungi kun talabidir.

Internetning ijobiy imkoniyatlaridan unumli foydalanish ham yoshlar ma'naviyatini boyitishga xizmat qiladi. Elektron kutubxonalar, ilmiy platformalar, onlayn kurslar va ma'rifiy resurslar yoshlarning bilim darajasini oshirish uchun katta imkoniyat yaratmoqda. Shu sababli yoshlarni foydali kontentlarga yo'naltirish va ularning internetdan ta'limiy maqsadlarda foydalanishini rag'batlantirish muhimdir.

Kitobxonlik madaniyatini rivojlantirish ham internetning salbiy ta'sirlarini kamaytirishga yordam beradi. Kitob mutolaasi yoshlarning tafakkurini boyitadi, mustaqil fikrlash qobiliyatini rivojlantiradi va ma'naviy immunitetini mustahkamlaydi. Mutolaa qiluvchi yoshlar turli zararli axborotlarga nisbatan tanqidiy munosabat bildiradi oladilar.

Bugungi kunda ko'plab davlatlar internet xavfsizligi va raqamli madaniyatni rivojlantirishga alohida e'tibor qaratmoqda. Rivojlangan mamlakatlarda yoshlarga internet etikasi, shaxsiy ma'lumotlarni himoya qilish va axborot xavfsizligi bo'yicha maxsus dasturlar o'qitiladi. Bu tajribalar internetdan foydalanish madaniyatini shakllantirishning muhim ekanligini ko'rsatadi.

Yoshlar ma'naviyatini mustahkamlashda milliy qadriyatlar va tarixiy merosning ahamiyati ham katta. O'z tarixini, tilini va madaniyatini qadrlaydigan yoshlar internet orqali kirib kelayotgan zararli g'oyalarga nisbatan barqarorroq bo'ladi. Shu bois ta'lim va tarbiya jarayonida milliy qadriyatlarni targ'ib qilish muhim vazifalardan biri hisoblanadi.

Taklif sifatida aytish mumkinki, ta'lim muassasalarida internet madaniyati va media savodxonlik bo'yicha maxsus kurslar joriy etilishi zarur. Ota-onalar uchun internet xavfsizligiga oid seminarlar tashkil etish, yoshlar uchun sifatli ma'rifiy kontentlar yaratish va kitobxonlikni keng targ'ib qilish maqsadga muvofiqdir. Shuningdek, yoshlarning bo'sh vaqtini mazmunli tashkil etishga qaratilgan loyihalarni ko'paytirish ham muhim ahamiyat kasb etadi.

Xulosa qilib aytganda, internet zamonaviy jamiyat taraqqiyotining muhim vositasi bo'lib, undan oqilona foydalanish katta imkoniyatlar yaratadi. Biroq internetning salbiy ta'sirlaridan yoshlarni himoya qilish, ularda media savodxonlik va ma'naviy immunitetni shakllantirish bugungi kunning dolzarb vazifalaridan biridir. Oila, ta'lim muassasalari va jamiyatning hamkorligi asosida internet madaniyatiga ega, ma'naviy barkamol va mustaqil fikrleydigan yoshlarni tarbiyalash mumkin.

Foydalanilgan adabiyotlar:

- 1.Karimov I. A. "Yuksak ma'naviyat - yengilmas kuch." - Toshkent: Ma'naviyat, 2008.
- 2.Mirziyoyev Sh. M. "Yangi O'zbekiston strategiyasi." - Toshkent: O'zbekiston, 2021.
- 3.Avloniy A. "Turkiy guliston yoxud axloq." - Toshkent: Yangi asr avlodi, 2008.
- 4.Navoiy A. "Mahbub ul-qulub." - Toshkent: G'afur G'ulom nomidagi nashriyot, 2016.
- 5.Quronov M. "Milliy tarbiya asoslari." - Toshkent: Ma'naviyat, 2019.

POLAND

CURRENT APPROACHES AND NEW RESEARCH IN MODERN SCIENCES

International scientific-online conference

POLAND

6. Musurmonova O. "Oila ma'naviyati va yoshlar tarbiyasi." – Toshkent: O'qituvchi, 2020.
7. Castells M. "The Rise of the Network Society." – Wiley-Blackwell, 2010.
8. Bauman Z. "Globalization: The Human Consequences." – Columbia University Press, 1998.

